

Asia: VN/21836/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta kansalliseksi luonnon monimuotoisuusstrategiaksi 2035

Lausuntopyyntö

2. Strategian lähtökohdat

Lausunnolla oleva kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia 2035 ohjaa luonnon suojelun, ennallistamisen ja hoidon politiikkaa, vaikuttaa kaikilla sektoreilla luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvien paineiden pienentämiseksi sekä edistää luontokadon juurisyihin kohdistuvaa kestävyysmurrosta. Strategia on hyvin ajankohtainen ja tarpeellinen. Strategian valmistelu laajassa yhteistyössä sidosryhmien ja tutkijoiden kanssa luo hyvän pohjan toimintaohjelmalle.

Suomen luonnon tilan jatkuva heikkeneminen on vakava asia ja muutoksen aikaansaaminen edellyttää nopeita ja vaikuttavia toimenpiteitä monella eri sektorilla. Pirkanmaan alueellista luonnon monimuotoisuusohjelmaa ja siihen liittyvää toimenpidesuunnitelmaa laadittaessa on havaittu erittäin tärkeäksi laaja osallistaminen ja toimijoiden kannustaminen oma-aloitteisiin konkreettisiin toimenpiteisiin luonnon monimuotoisuuden hyväksi.

Edellisen strategian vaikuttavuuden arvioinnissa on nostettu esiin keskeisenä ehdotuksena koko yhteiskuntaa läpäisevä ekologinen siirtymä luonnon monimuotoisuutta köyhdyttävien paineiden vähentämiseksi ja elvyttävien toimenpiteiden vahvistamiseksi. Luonnon monimuotoisuuden huomioiminen kaikessa toiminnassa on välttämätöntä, jotta muutos parempaan Suomen luonnon tilassa on mahdollista.

On erittäin tärkeää, että kestävyysmurroksessa panostetaan luontokadon juurisyihin ja strategian toimeenpanon vastuita jaetaan laajasti eri toimijoille.

Alueiden käyttö ja kaavoitus on tunnistettu yhdeksi luonnon monimuotoisuuden vähenemisen juurisyistä. Monimuotoisuusstrategiassa useat tavoitteet kohdistuvat luonnon ympäristöihin ja

niiden tilan parantamiseen ja näin ollen myös maankäyttöä ja rakentamista tulisi ohjata luonnon monimuotoisuutta aktiivisesti parantavaan suuntaan. Strategian lähtökohdissa tulisi myös huomioida, että suuret maankäytölliset muutokset ovat pitkiä prosesseja ja osa sitovista alueiden käytön tavoitteista ja dokumenteista on voitu suunnitella jo pitkälle tulevaisuuteen (mm. maakuntakaavat, valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet). Monimuotoisuusstrategia on kuitenkin mahdollista huomioida näissä tulevaisuudessa ja sen tulisi myös lisätä painetta olemassa olevien dokumenttien ja sopimusten päivittämiseen.

3.1 ja 3.2 Päätaavoite ja tarkemmat tavoitteet

Strategian päätaavoitteena on, että vuoteen 2023 mennessä luontokato on pysäytetty ja monimuotoisuus elpyy Suomessa. Tavoite on kunnianhimoinen, mutta hyvin tärkeä. Tähän liittyen erityisesti alueiden käytössä tulisi saada näkyväksi muidenkin kuin uhanalaisten lajien ja luontotyyppien merkitys luonnon monimuotoisuuden kannalta.

3.3 Luonnon tilan tavoitteet

Strategiassa nostetaan esille, että rakennetussa ympäristössä on runsaasti mahdollisuuksia lisätä luonnon monimuotoisuutta, erityisesti luontopohjaisilla ratkaisuilla sekä annetaan erälle habitaateille tavoitepinta-alan nousu vuosittain. Samalla todetaan, että vanhojen, luonoltaan monimuotoisten kulttuuriympäristöjen määrä ei saa merkittävästi vähentyä nykyisestä. Strategia ei kuitenkin suoraan esitetä rakennetun ympäristön viheralueisiin liittyviä tavoitteita. Luonnon monimuotoisuuden, ilmastonmuutokseen sopeutumisen sekä ihmisten terveyden näkökulmasta nämä alueet ovat kuitenkin merkityksellisiä ja niiden elinvoimaa, saavutettavuutta ja kytkeytyneisyyttä tulisi pyrkiä tukemaan. Erityisesti kaupunkien metsäisillä alueilla on todistetusti terveydellistä arvoa sekä ne toimivat niin eläinten kuin ihmisten kulkuyhteyksinä.

Vesien suojelun osalta strategiassa painotetaan valuma-alue lähtöistä tarkastelua ja valuma-alueilla tehtäviä toimenpiteitä, mikä on hyvä lähestymistapa. Rakennetussa ympäristössä myös hulevesien hallinta on tärkeää luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi ja lisäämiseksi.

Vain isoimmat vesistöt ovat luokiteltuja vesimuodostumia. Myös tätä pienemmissä järvissä sekä erityisesti pienvesissä on tarvetta suojelu- ja ennallistamistoimenpiteille.

Tavoitteissa olisi hyvä huomioida myös pienvedet, purot, norot ja lähteet. Pienvesien rooli veden kierrossa, ravinteiden pidättämisessä ja tulvien hallinnassa on hyvä huomioida tavoitteiden asettelussa ja saavuttamisessa.

Myös uhanalaisten vaelluskalakantojen elinvoimaisuuden parantaminen olisi hyvä huomioida. Hyvässäkin ekologisessa tilassa olevassa vesistössä voi olla vaellusesteitä, jotka estävät vaelluskalojen luontaisen elinkierron tai ennallistamista kaipaavia virtavesihabitaatteja. Yksistään vesien hyvä ekologinen tila ei siis turvaa virtavesieliöstön monimuotoisuuden edellytyksiä.

Soiden lisäksi myös pienvedet pidättävät vesiä ja auttavat tulvanhallinnassa. Palauttamalla uomien luontainen mutkittelu ja monipuolistamalla virtausta, voidaan parantaa purojen ravinteiden- ja vedenpidätyskykyä, mistä hyöttyy niin monimuotoisuus kuin pienvesien tuottamat ekosysteemipalvelut.

3.4 Suojelu ja ennallistaminen

OECM-alueet ovat merkittävä uusi kohderyhmä luonnon suojelussa. OECM-alueiden määrittelyyn ja toimintamalleihin on tärkeää saada valtakunnallisia linjauksia, jotta maakunnissa pystytään edistämään alueiden toimivuutta osana suojelutoimia.

Suojelualueiden kytkeytyvyyden parantaminen on erittäin tärkeää. Suojelualueiden lisäksi tulee huomioida suojelualueiden ulkopuolella sijaitsevien merkittävien lajikeskittymien välisten ekologisten yhteyksien ylläpitäminen ja parantaminen sekä uhanalaisten lajien erilaiset tarpeet yhteyksien säilymisessä.

Soidensuojelun täydennysehdotuksen kohteiden lisäksi tulisi olla mahdollisuus suojella vapaaehtoisuuteen perustuen myös maakunnallisesti arvokkaita suoalueita ja yksittäisiä paikallisesti arvokkaita luokiteltavia suokokonaisuuksia.

3.5 Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen

Luonnonvarojen kulutuksen vähentämiseen tähtäävät keinot ja maankäytön ohjaus ovat keskeisellä sijalla juurisyihin vaikuttamisessa. Kulutukseen tulisi vaikuttaa myös eri ministeriöiden välisellä yhteistyöllä ja luoda sitä kautta edellytyksiä kestävyysmurrokselle.

Strategiassa on tunnistettu, että monimuotoisen luonnon saavutettavuuden tavoitteeseen liittyy epävarmuuksia tilanteessa, jossa rakentamisen aluetehokkuutta pyritään lisäämään muun muassa myös viheralueille ulottuvan täydennysrakentamisen kautta. On huomioitava, että rakennettuun ympäristöön liittyvät epävarmuustekijät eivät ole jokaisessa kunnassa tai jokaisella alueella samanlaisia. Strategiassa on myös tunnistettu tämän epävarmuuden ehkäisyyn liittyen luontovaikutuksia koskevan tiedon parempi hyödyntäminen sekä laajempi informaatio-ohjaus. Näiden lisäksi voisi pohtia myös erilaisten digitaalisten työkalujen hyödyntämistä osana kaavoitusta ja alueiden käyttöä.

Strategiassa esiin nostettujen toimenpiteiden lisäksi olisi myös hyvä pohtia, millainen ohjausvaikutus strategialla ja toimenpideohjelmilla halutaan olevan alueiden käytössä ja kuinka sitä vaikutusta voidaan edistää tilanteissa, joissa luonnon monimuotoisuutta heikentäviä päätöksiä aiotaan tehdä. Strategian vaikutusten arvioinnissa on esitetty, että strategialla voi olla vaikutusta esimerkiksi MAL-

sopimukseen, mutta selkeää tavoitetta saada strategia tärkeäksi lähtökohdaksi sopimuksissa tai maankäytön suunnittelun käytännöissä ei ole esitetty. Maankäytön osalta olisi tärkeä saada ohjattua suunnittelukäytäntöjä kohti luonnon monimuotoisuutta huomioivaa suuntaa ja asettaa myös konkreettisia tavoitteita suunnittelukäytännöille sekä strategian tavoitteiden näkymiselle maankäytön linjauksissa – ja sopimuksissa. Strategiassa olisi hyvä pohtia myös suunniteltujen tavoitteiden ja ohjauskeinojen sitovuutta, sekä tähän liittyvää valvontaa, jos strategia ei edisty tavoitteiden mukaan.

Luontokadon pysäyttäminen edellyttää riittävän rahoituksen turvaamista strategian tavoitteiden toteuttamiseksi. Rahoitusta tarvitaan sekä juurisyihin vaikuttamiseen että luonnon suojeluun ja hoitoon. Juurisyihin tehokkaasti vaikuttamalla on mahdollista myös pienentää tulevien vuosien luonnon tilaa korjaavien toimien tarvetta. Myös rahoituspohjan laajentaminen on tärkeää.

3.6 Saamelaiset ja luonnon monimuotoisuus

-

3.7 Suomi maailmalla

-

Muita huomioita luonnoksesta

Kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia tähtää luontokadon pysäyttämiseen 2030 mennessä. Aikajänne on suhteellisen lyhyt maankäytön suurien hankkeiden aikajänteeseen verrattuna. Strategian tullessa voimaan, on alueiden ja maankäytön osalta jo voitu tehdä kauaskantoisia suunnitelmia, joilla voi olla suuri merkitys luonnon ympäristöjen säilymiselle. Tämä olisi hyvä huomioida tavoitteissa, esimerkiksi pyrkimyksenä kannustaa maakuntia ja kuntia tarkistamaan, päivittämään ja kehittämään omia maankäytön periaatteitaan myös olemassa olevien suunnitelmien osalta.

Rajala Mari
Pirkanmaan ELY

Pitkänen Marja-Liisa
Pirkanmaan ELY